

Innst. O. nr. 128

(2008–2009)

Innstilling til Odelstinget fra Stortingets presidentskap

Innstilling fra Stortingets presidentskap om lov om endringer i lov 12. juni 1981 nr. 61 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter

Til Odelstinget

1. INNLEDNING

I denne innstilling fremmer Presidentskapet forslag om enkelte endringer i lov 12. juni 1981 nr. 61 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter. Endringen i § 12 tar sikte på å berede grunnen for at en ny pensjonslov, som først vedtas på et av de følgende storting, skal kunne gjøres gjeldende for nye representanter fra de tiltrer i neste stortingsperiode. Det foreslås også enkelte endringer i pensjonsloven som gir Statens Pensjonskasse bedre grunnlag for å kontrollere pensjonsutbetalingene.

2. ENDRING AV PENSJONSLOVEN § 12

2.1 Bakgrunn

Presidentskapet vedtok 8. mars 2007 mandat for et pensjonsutvalg som nylig fremla forslag til et nytt pensjonssystem for stortingsrepresentantene, regjeringsmedlemmer, Høyesterett, Sivilombudsmannen og Riksrevisor. Utvalget, som ble ledet av fylkesmann Sigbjørn Johnsen, fikk følgende mandat:

"Utvalget skal fremlegge forslag til ny pensjonsordning for stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer, parallelt med innføringen av en ny folketrygdmodell og sett i sammenheng med de regulære tjenstepensjonsordninger for statsansatte. Utvalget må ha for øye de særlige problemstillinger som følger av vervene som stortingsrepresentant og medlem av regjeringen.

Utvalgets arbeid skal også omfatte forslag til pensjonsordning for Høyesterett, Sivilombudsmannen og Riksrevisor.

Utvalget må i arbeidet ta nødvendige kontakter til regjeringssiden for å samordne og koordinere arbeidet med det arbeidet som gjennomføres vedrørende offentlige tjenstepensjonsordninger.

Utvalget skal også legge frem forslag til hvordan pensjonsordningene for de aktuelle gruppene skal administreres og organiseres, herunder forholdet til Stortingets lønnskommissjon. Utvalget skal også foreslå eventuelle justeringer i regelverket om ventegodtgjørelse som måtte følge av endringer som gjøres i pensjonsordningen.

Arbeidet må avsluttes slik at Stortinget kan ta standpunkt til forslagene i løpet av innværende stortingsperiode og samordnes med slutføringen av arbeidet med offentlige tjenstepensjoner."

Presidentskapet har senere ytterligere presisert mandatet overfor utvalget i brev av 4. september 2008. I brevet bes utvalget "vurdere en ordning der stortingspensjonene administreres utenfor og uavhengig av Stortinget".

Presidentskapet forlenget utvalgets mandat i påvente av forhandlingene om de offentlige tjenstepensjonene, slik at resultatet kunne tas i betraktning av utvalget som forutsatt i mandatet. Utvalget avga sin rapport 9. juni d.å., og det sittende storting vil ikke ha mulighet til å behandle og vedta en ny lov om pensjonsordningen.

I § 2 i gjeldende lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter fastsettes vilkårene for retten til alderspensjon. Bestemmelsen lyder:

" Rett til alderspensjon har den som har deltatt i minst 3 ordentlige Storting og hvert av dem har funnet minst 6 måneder, eller hele samlingstiden om denne er kortere. Det gjøres ikke fradrag for fravær på grunn av sykdom eller offentlig oppdrag, og heller ikke for annet fravær inntil 1 måned i samlingstiden.

For flere forskjellige ordentlige Storting hvor en vararepresentant på hvert av dem ikke har deltatt i

minst 6 måneder, kan funksjonstiden legges sammen, og hver sjettede måned av den således sammenlagte funksjonstid blir i relasjon til bestemmelsene i denne lov å anse som deltagelse i ett ordentlig Storting.

Som pensjonsgivende regnes også funksjonstid før lovens ikrafttreden. Den tid en stortingsrepresentant måtte ha vært medlem av Regjeringen medregnes bare som pensjonsgivende hvis tiden ikke også er pensjonsgivende etter lov om pensjonsordning for statsråder.

Pensjonsalderen er 65 år. Pensjonsrettighetene inntreffer likevel tidligere når summen av alder og opptjeningstid er 75 år. Dette gjelder dog ikke dersom vedkommende har eller får tilsvarende inntekts-givende arbeid.

Alderspensjon kan ikke ytes så lenge pensjonssøkeren er medlem av Stortinget eller Regjeringen, eller er tilsatt i offentlig eller kommunal tjeneste i hovedstilling."

I henhold til lovens § 12 kan rettigheter etter loven "endres, innskrenkes eller oppheves ved senere lov". Hvor langt det i praksis er adgang til å endre loven for dem som alt har opparbeidet rettigheter etter den, er imidlertid ikke uten videre avklart ved denne bestemmelsen. Grunnloven § 97, som setter forbud mot å gi lover tilbakevirkende kraft, vil sette noen grenser for om, og i hvilken grad endringer kan gjøres gjeldende for dem som alt er omfattet av loven.

2.2 Presidentskapets merknader

Etter Presidentskapets syn er det viktig at nye pensjonsregler kan gis virkning for nye representanter fra neste stortingsperiode slik det hele tiden har vært forutsatt. Det er på det rene at en ny lov ikke vil kunne behandles av det nåværende storting, og det vil derfor bli neste storting som får ansvar for å følge opp det videre lovarbeidet knyttet til Johnsen-utvalgets innstilling. Selv om også gjeldende lov åpner for å begrense og oppheve de rettigheter loven gir, mener Presidentskapet at det er ønskelig om det tas et mer eksplisitt og uttrykkelig forbehold i loven som gjør det klart at pensjonsrettigheter for nye representanter skal kunne reguleres i henhold til ny lov med virkning fra 1. oktober i år, og at pensjonen for disse representantene m.a.o. vil bli fastsatt i henhold til den nye ordningen. På den måten får nye representanter et tydeligere signal om at dagens pensjonsordning vil bli endret for deres vedkommende.

For å forberede overgangen til nye regler og legge til rette for at en ny lov gjøres gjeldende for alle nye representanter, foreslås et nytt annet ledd i § 12 som skal lyde:

"For dem som ikke har opparbeidet rettigheter etter denne lov før 1. oktober 2009, skal ny lov om pensjonsrettigheter for stortingsrepresentanter kunne gjøres gjeldende fra nevnte dato."

Presidentskapet presiserer at man ved denne bestemmelsen ikke har ment å gi uttrykk for noen oppfatning mht. om, og i tilfelle hvordan, nye regler skal kunne komme til anvendelse på representanter som allerede har opparbeidet rettigheter etter loven. Regelen kan således ikke tolkes antitetisk. Eventuelle overgangsregler for representanter som alt omfattes av pensjonsordningen, må vurderes i forbindelse med det forestående lovarbeidet. Bestemmelsen omfatter nye representanter som tar sete i Stortinget fra 1. oktober 2009, og som ikke har vært innvalgt tidligere og heller ikke har møtt som vararepresentanter i en slik utstrekning at de har opparbeidet seg rettigheter etter gjeldende lov § 2 som referert ovenfor.

3. KONTROLL AV PENSJONSORDNINGEN M.V.

3.1 Bakgrunn

Med virkning fra 6. mars 2009 ble lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter endret slik at Statens Pensjonskasse overtok administrasjonen av ordningen. Bakgrunnen for dette var at man ønsket å bedre mulighetene for oppfølging og kontroll av pensjonsutbetalingene, og at loven kunne forvaltes i en profesjonell pensjonsfaglig sammenheng.

I brev fra Fornyings- og administrasjonsdepartementet av 22. mai 2009 vedlagt brev fra Pensjonskassen av 13. mai, går det frem at Pensjonskassen ser behov for å klargjøre enkelte bestemmelser slik at loven bedre legger til rette for den oppfølging og kontroll som har vært forutsatt. Brevene følger som vedlegg til denne innstilling.

Det foreslås i henvendelsen fra Fornyings- og administrasjonsdepartementet og Pensjonskassen at det gis en lovhjemmel for å kunne kreve opplysninger om arbeidsinntekt fra medlemmene av stortingspensjonsordningen, arbeidsgiver, folketrygden og skatteetaten. Det foreslås også en uttrykkelig hjemmel for å kunne kreve tilbakebetaling av for mye utbetalt pensjon. Dessuten gjøres det oppmerksom på en feil henvisning i lovens § 6 som bør rettes.

3.2 Presidentskapets merknader

I brevet fra Pensjonskassen fremgår det at stortingspensjonsloven ikke gir hjemmel til å innhente opplysninger om medlemmenes inntektsforhold ved utbetaling av inntektsavhengig pensjon på linje med det Pensjonskassen ellers har mulighet til i henhold til lov om Statens Pensjonskasse § 45. Presidentskapet er enig i at en slik hjemmel bør innføres slik at Pensjonskassens kontrollfunksjon kan styrkes. Presidentskapet viser videre til at en hjemmel som nevnt også er ønskelig for Stortingets egen kontroll av inntektsforholdene i saker om ventegodtgjørelse etter stortingspensjonsloven § 7. Det foreslås et

nytt tredje ledd i stortingspensjonsloven § 10 i tråd med forslaget fra Fornyings- og administrasjonsdepartementet og Pensjonskassen.

Presidentskapet er også enig i at det vil være en fordel om de ulovfestede prinsippene for tilbakesøking av for meget utbetalt pensjon presiseres i loven på samme måte som i lov om Statens Pensjonskasse § 44. Som det fremgår av brevet fra Pensjonskassen vil dette gi et bedre grunnlag for tilbakesøking, og mulighet til å avbryte løpende foreldelse av kravet. Presidentskapet foreslår et nytt fjerde ledd i stortingspensjonsloven § 10 der det tas inn en henvisning til lov om Statens Pensjonskasse § 44 sjettede til niende ledd.

Det foreslås videre å rette den påpekte henvisningsfeilen i stortingspensjonsloven § 6.

4. PRESIDENTSKAPETS TILRÅDING

Presidentskapet viser til ovenstående og rår Odelstinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i lov 12. juni 1981 nr. 61 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter

I

I lov 12. juni 1981 nr. 61 om pensjonsordning for stortingsrepresentanter gjøres følgende endringer:

§ 6 første ledd skal lyde:

For rett til etterlattepensjon, barnepensjon og barnetillegg etter denne lov, og for behandling av saker

om uførepensjoner, gjelder bestemmelsene i lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse kap. 6 og 7 §§ 27 til 38 og § 44 *tiende* ledd på tilsvarende måte.

§ 10 nye tredje og fjerde ledd skal lyde:

Ved behandling av krav om ytelser, eller ved kontroll av løpende og tidligere utbetalte ytelser etter loven, kan den som administrerer ordningen innhente nødvendige opplysninger fra medlemmet selv, nåværende og tidligere arbeidsgivere, folketrygdens organer samt skatteetaten uten hinder av eventuell taushetsplikt disse måtte være pålagt.

Om tilbakebetaling av ytelse etter loven gjelder lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse § 44 sjettede til niende ledd tilsvarende.

§ 12 nytt annet ledd skal lyde:

For dem som ikke har opparbeidet rettigheter etter denne lov før 1. oktober 2009, skal ny lov om pensjonsrettigheter for stortingsrepresentanter kunne gjøres gjeldende fra nevnte dato.

II

Loven trer i kraft straks.

Oslo, i Stortingets presidentskap, den 11. juni 2009

Thorbjørn Jagland

Berit Brørby

Carl I. Hagen

Ola T. Lånke

Inge Lønning

Olav Gunnar Ballo

Vedlegg

Brev fra Fornyings- og administrasjonsdepartementet v/statsråden til Stortinget, datert 22. mai 2009

Framlegg frå Statens Pensjonskasse om endringar i lov om pensjonsordning for stortingsrepresentantar

Statens Pensjonskasse har i brev av 13.5.2009 (lagt ved) gjort framlegg om nokre endringar i lov om pensjonsordning for stortingsrepresentantar.

Forslaga har samanheng med at administrasjonen av pensjonsordninga er lagt til Statens Pensjonskasse. Forslaga er følgjande:

- Heimel for å kunne krevje opplysingar om arbeidsinntekt frå medlemen, arbeidsgjevar, folketrygda og skatteetaten.
- Heimel for å kunne krevje attende for mykje utbetalt pensjon.
- Retting av feil tilvising frå lov om pensjonsordning for stortingsrepresentantar til lov om Statens Pensjonskasse.

Eg har ikkje nokre merknadar til forslaga og sender dei over til Stortinget for vidare handsaming.

Undervedlegg

Brev fra Statens Pensjonskasse v/administrerende direktør til Fornyings- og administrasjonsdepartementet, datert 13. mai 2009

Forslag til endringer i stortingspensjonsloven

Statens Pensjonskasse har som kjent vært i dialog med Stortingets administrasjon i forbindelse med at Statens Pensjonskasse har overtatt administrasjonen av pensjonsordningen for stortingsrepresentanter. I den forbindelse har det vært diskutert behov for endringer i regelverket og at forslag til endringer bør fremmes av Statens Pensjonskasse. Nedenfor redegjøres det nærmere for bakgrunnen for behovet og forslag til endringer.

Bakgrunn

Med virkning fra 6. mars 2009 ble lov om pensjonsordning for stortingsrepresentanter av 12. juni 1981 nr. 61 (stortingspensjonsloven) endret slik at Statens Pensjonskasse overtok administrasjonen av ordningen. I forbindelse med lovendringen uttalte Stortingets presidentskap i Innst. O. nr. 38 (2008–2009) blant annet følgende:

"Presidentskapet er opptatt av å skape tillit til pensjonsordningen. Dette er av stor betydning både for Stortinget som institusjon og for de som omfattes av pensjonsordningen. Det gjelder også de som ifølge ekspertutvalget ikke har oppfylt vilkårene om rett til pensjon etter 75-års-regelen i hele perioden pensjonsutbetalingen har funnet sted, og der det nå bl.a. skal tas stilling til spørsmål om tilbakesøking av for mye utbetalt pensjon. Det er svært viktig at den endelige vurdering av disse sakene, herunder tilbakesøkingsspørsmålet, blir foretatt i en profesjonell pensjonsfaglig sammenheng, og med de rettssikkerhetsgarantier for de enkelte pensjonssøkere som lig-

ger i etablerte saksbehandlingsrutiner basert på forvaltningslovens regler. Når det spesielt gjelder spørsmålet om tilbakesøking, peker presidentskapet på at slike krav for de nevnte tilfellene må vurderes ut fra ulovfestede prinsipper om rett til tilbakesøking. Det forutsettes for øvrig at man tar utgangspunkt i den praksis som følges av Pensjonskassen i tilsvarende saker for andre grupper.

Pensjonskassen har for øvrig også ressurser, fullmakter og rutiner som kan gi en bedre oppfølging og kontroll av pensjonene enn det Pensjonsstyret i praksis har hatt mulighet til, og har dermed bedre forutsetninger for å følge opp Ekspertutvalgets kritikk også på dette punkt.

Presidentskapet peker på at overføring til Pensjonskassen innebærer at de saksbehandlingsregler som gjelder for Pensjonskassens behandling av andre pensjonssaker nå vil bli gjeldende også for saker knyttet til stortingspensjonsloven. Dette betyr bl.a. at offentliglova og forvaltningslovens regler kommer til anvendelse. Det antas ellers at de administrative rutiner Pensjonskassen benytter ved saksbehandlingen for andre pensjonsordninger blir lagt til grunn også i saker etter stortingspensjonsloven så langt ikke annet følger av denne loven."

Som det går frem av sitatet, var formålet med overføringen av administrasjonen av pensjonsordningen for stortingsrepresentanter til Statens Pensjonskasse å skape tillit til ordningen samt å bedre kontrollen og oppfølgingen av pensjonene.

I et møte mellom en arbeidsgruppe i Statens Pensjonskasse og representanter fra Stortingets administrasjon 29. april 2009, ble det fra Statens Pensjonskasses side skissert noen mulige løsninger for å ha hjemmel til oppfølging i tråd med ovennevnte. Det

ble i tillegg påpekt en henvisningsfeil i gjeldende lovverk. Stortingets administrasjon stilte seg positive til forslagene, og ønsket snarest mulig en nærmere redegjørelse for disse.

Kontroll

Storingspensjonsloven § 2 fjerde ledd bestemmer at rett til alderspensjon etter 75-årsregelen ikke foreligger dersom vedkommende har eller får "tilsvarende inntektsgivende arbeid". Ekspertutvalget har – i likhet med Pensjonsstyret og Riksrevisjonen – lagt til grunn som gjeldende rett at pensjonens størrelse vil være "taket" for hvor stor arbeidsinntekt en pensjonist kan ha samt at arbeidsinntekt over dette taket vil føre til fullstendig bortfall av pensjonen. For så vidt gjelder hvilke inntekter som omfattes, er Ekspertutvalget, Pensjonsstyret og Riksrevisjonen av den oppfatning at det omfatter all pensjongivende inntekt.

Per i dag er det ikke hjemmel i storingspensjonsloven for innhenting av nødvendige inntektsopplysninger på linje med det Statens Pensjonskasse har mulighet for etter lov om Statens Pensjonskasse § 45. Uten samtykke/fullmakt fra rettighetshaveren, vil det være tilnærmet umulig å etterkomme den forutsatte kontrollfunksjonen. En slik fullmakt kan heller ikke kreves. Stortingets administrasjon har dessuten også gitt uttrykk for et ønske om en hjemmel for kontroll av inntekt i forbindelse med at Stortingets president-skap fortsatt skal avgjøre og følge opp saker om ventegodtgjørelse, som prøves mot årsinntekt etter reglene i storingspensjonsloven § 7 andre ledd.

I tillegg til inntektsopplysninger for vurdering av om vilkårene for pensjon etter 75-årsregelen er oppfylt, kan det være aktuelt med informasjon om rettighetshaverens stillingsforhold idet storingspensjonsloven § 2 fjerde ledd bestemmer at alderspensjon ikke kan ytes så lenge vedkommende er tilsatt i offentlig tjeneste i hovedstilling.

Det er opplysninger fra medlemmet, arbeidsgiver, folketrygdens organer eller skatteetaten som det i denne sammenhengen kan være aktuelt å innhente. En hjemmel for dette kan tas inn i storingspensjonsloven § 10 tredje ledd, og kan lyde:

"Ved behandling av krav om ytelser, eller ved kontroll av løpende og tidligere utbetalte ytelser etter loven, kan den som administrerer ordningen innhente nødvendige opplysninger fra medlemmet selv, nåværende og tidligere arbeidsgivere, folketrygdens organer samt skatteetaten uten hinder av eventuell taushetsplikt disse måtte være pålagt."

Tilbakesøknin

Den muligheten som i dag foreligger for å kunne kreve tilbake for mye utbetalt pensjon etter storingspensjonsloven, er å anvende det ulovfestede prinsippet om *condictio indebiti*. I motsetning til de lovbestemte reglene i lov om Statens Pensjonskasse § 44 sjette til niende ledd, gir ikke denne læren et tilstrekkelig grunnlag for tilbakesøknin eller mulighet for å avbryte løpende foreldelse av kravet. Dersom skyldneren ikke ønsker å tilbakebetale det som er for mye utbetalt, vil det være nødvendig med en rettslig prosess for å få et tvangsgrunnlag og deretter inndrivelse gjennom namsfogden.

For å unngå en slik unødig prosess, og sikre et likt utgangspunkt for behandling av sakene etter de aktuelle regelverkene, kan det i storingspensjonsloven § 10 fjerde ledd tas inn en henvisning til lov om Statens Pensjonskasse § 44 sjette til niende ledd.

Retting av en feilhenvisning

I storingspensjonsloven § 6 første ledd er det i dag en henvisning til lov om Statens Pensjonskasse § 44 syvende ledd. I den opprinnelige lovteksten fra 1981 var det vist til lov om Statens Pensjonskasse § 50 femte ledd, som den gang gjaldt muligheten til å sette som vilkår for tilståelse av ytelser at vedkommende samtidig fremsatte krav om ytelser etter lov om folketrygd. Denne bestemmelsen ble senere flyttet til lov om Statens Pensjonskasse § 44 syvende ledd, men etter en lovendring i 2000 er den nå å finne i § 44 tiende ledd. Sistnevnte endring synes ikke å ha blitt fanget opp da det i 2003 ble foretatt retting av feil m.m.

For ikke å skape tolkningstvil, foreslås at henvisningen i storingspensjonsloven § 6 første ledd endres til lov om Statens Pensjonskasse § 44 tiende ledd.

Departementets oppfølging

Idet Stortingets administrasjon har gitt uttrykk for at en lovendring er mulig å få til allerede før sommeren, og Statens Pensjonskasse er avhengig av dette for å kunne gjennomføre den forutsatte kontrollfunksjonen, bes det om at departementet prioriterer saken og snarest mulig gir Stortingets administrasjon de innspill som departementet mener er nødvendig.

Kopi av dette brevet er sendt Stortingets administrasjon til orientering.

